

“Nieuwe Zuid-Europeanen in Den Haag”

Rapportage van de verkenning van recent
in Den Haag gearriveerde migranten uit Zuid-Europa.

Februari 2014

Stichting Lize

Inleiding	3
Verantwoording	6
Demografie	9
Leefsituatie	14
Belangrijke bevindingen	19
Samenvatting	21
Aanbevelingen	23
Slot	25
Bijlagen	
Bijlage 1: Lijst van geraadpleegde personen en instanties	
Bijlage 2: Vragenlijst voor respondenten	
Bijlage 3: Vragenlijst voor instanties	

Inleiding

De migratie van Grieken, Italianen, Spanjaarden en Portugezen naar Nederland is ten gevolge van de aanhoudende economische crisis en de hoge werkloosheid in Zuid-Europa, in het bijzonder onder jongeren, de laatste jaren aanzienlijk toegenomen. De afgelopen vijf jaar zijn er meer dan 20.000 Zuid-Europese migranten naar Nederland gekomen (Migrantenmonitor, CBS 2013). Bij een totale populatie van net boven de 100.000 is dit een flinke toename. Het is de verwachting dat de komende jaren de stroom migranten uit Zuid-Europa nog verder zal toenemen. Doordat een aanzienlijk deel van de recent aangekomen Zuid-Europese migranten - net zoals dat het geval is bij de Midden-en Oost-Europese migranten - niet in de officiële cijfers voorkomt, zou binnen enkele jaren sprake kunnen zijn van een verdubbeling van het aantal Zuid-Europeanen in Nederland.

Hoewel de Zuid-Europese migranten de snelst groeiende groep migranten in Nederland vormt, weten we nog vrij weinig over ze. Er is uitgebreid onderzoek verricht naar de migranten uit Midden- en Oost-Europa wat nuttige inzichten biedt, ware het niet dat de indruk bestaat dat de groep migranten uit Zuid-Europa (deels) andere kenmerken vertoont (jonger, beter opgeleid en zelfstandig naar Nederland gekomen).

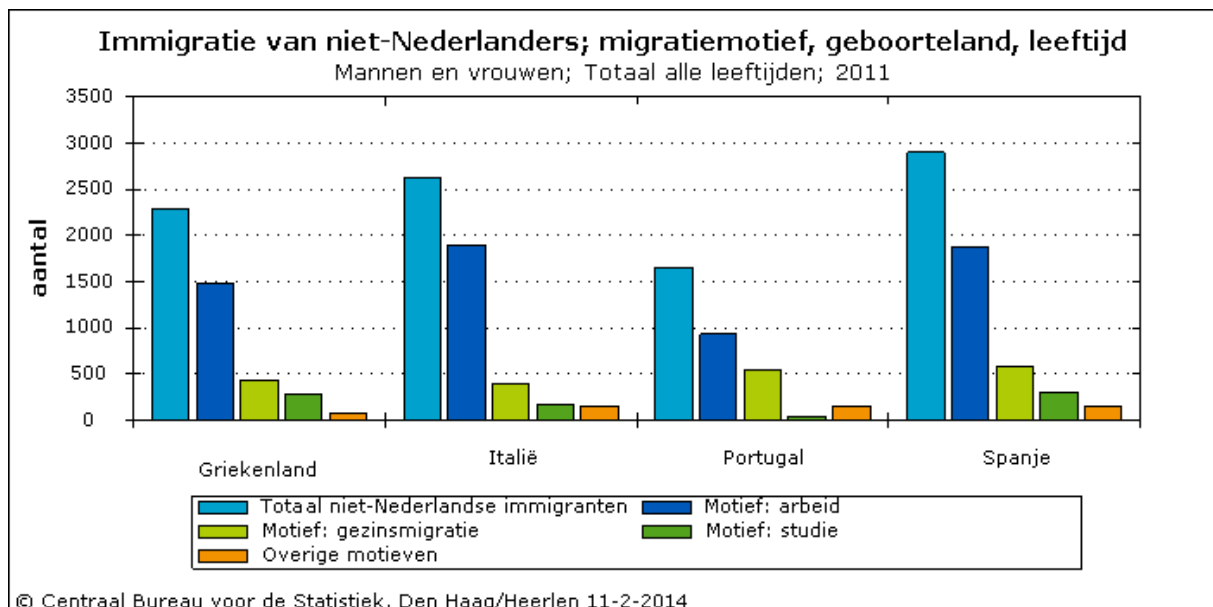
Twee factoren, namelijk spreiding en differentiatie, maken het gecompliceerd om een goed beeld te krijgen van de groep. In absolute cijfers zijn de aantallen Zuid-Europese migranten nog niet groot. Daarbij wonen deze migranten zeer verspreid over Nederland. Kleine groepen die op veel plaatsen wonen en werken, lijken onzichtbaar en kunnen zich minder snel organiseren. De groepen Grieken, Italianen, Spanjaarden en Portugezen vertonen grote verschillen in werk- en opleidingsniveau, migratiemotief en gezinssamenstelling. Het gaat hier zowel om verschillen tussen als binnen de groepen. Daarbij speelt de etnische factor een grote rol. Hierbij valt te denken aan de genaturaliseerde Argentijn die als Spanjaard naar Nederland komt, maar ook aan de moslim Griek die zich etnisch identificeert met de Turken. Het bovenstaande heeft tot gevolg dat zij hierdoor wellicht minder dan andere migrantengroepen een beroep kunnen doen op elkaar (spreiding van de groep), en dat anderzijds gemeenten en andere instellingen hen minder snel in het vizier zullen hebben (grote differentiatie in de samenstelling van de groep).

Deze verkenning heeft tot doel meer inzicht te verkrijgen in de aantallen, leefsituatie, vragen, knelpunten en behoeften van de migranten die de laatste vijf jaar uit Griekenland, Italië, Portugal en Spanje in Den Haag zijn komen wonen. Daarbij zal zoveel mogelijk onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende groepen, zowel naar land van herkomst als naar migratiemotief (werknemers, gezinsvormers, studenten) en opleidingsniveau (hoog, midden of lager opgeleid).

In samenwerking met de gemeente Den Haag is er gekeken naar de specifieke vragen die van belang zouden kunnen zijn voor lokaal beleid. Naast meer inzicht in de omvang en achtergrondkenmerken van de groep Zuid-Europese arbeidsmigranten wil de gemeente Den Haag meer te weten komen over de knelpunten die zij ervaren en de informatie en ondersteuning die zij nodig hebben. Getracht is om te achterhalen van welke (gemeentelijke) voorzieningen zij gebruik maken en welke kanalen zij gebruiken voor het verkrijgen van informatie en het oplossen van hun problemen. Op grond van de verkregen inzichten zullen conclusies en aanbevelingen worden gedestilleerd waarop de gemeente Den Haag toekomstig beleid voor Zuid-Europese arbeidsmigranten kan ontwikkelen. Mogelijk kan aan de hand van de bevindingen uit deze verkenning een aantal specifieke acties of interventies ondernomen worden.

Migratiemotieven

Volgens het CBS zou de overgrote meerderheid van de Zuid-Europese migranten naar Nederland komen voor werk. Relatievorming en studie als migratiemotieven blijven daarbij ver achter.

Er zijn echter verschillen per groep: zo neemt de arbeidsmigratie vanuit Spanje toe, terwijl bij de Portugezen (die eerder als arbeidsmigrant naar Nederland kwamen) juist de gezinsmigratie stijgt. Dit zou erop kunnen duiden dat een deel van de migranten na verloop van tijd alsnog besluit om in Nederland te blijven.

De groep die naar Nederland komt om (tijdelijk) hier te werken, bestaat voor een deel uit hoogopgeleide werknemers. Naast expats bestaat deze groep uit studenten die ná het afronden

van hun studie in Nederland blijven om te werken of mensen die op eigen initiatief en via online werving in Nederland werk hebben gevonden. De groep lager opgeleide Zuid-Europeanen die zonder werk of een netwerk, zonder goede kennis van vreemde talen en slecht voorbereid naar Nederland komt, is verreweg het meest zorgelijk. Ze zijn namelijk voor het regelen van hun leven (werk, wonen en praktische zaken) volledig afhankelijk van hun omgeving. In sommige gevallen zijn er vrienden en familie op wie zij een beroep kunnen doen maar vaak is er sprake van een netwerk van tussenpersonen dat deze zaken, tegen betaling, voor de migranten regelt. In dat soort situaties is niet alleen sprake van afhankelijkheid maar ook van uitbuiting en soms dwang. De sectoren waar een groot deel van deze recent aangekomen migranten werk vinden zijn de (land)bouw of de vleesverwerking.

Naast de migranten die officieel voor werk naar Nederland komen, is er een grote groep jonge mensen uit Zuid-Europa die naar Nederland komt om een studie te volgen. Voor de meeste van deze jonge mensen is het studeren de eerste stap naar het betreden van de Nederlandse arbeidsmarkt. De meest recente cijfers van het Nuffic (schooljaar 2011-2012) spreken over meer dan zesduizend Zuid-Europese studenten en tonen een contante stijging, waarbij vooral de groei van de Griekse studenten opvalt (450 studenten meer in het jaar 2011-2012).

Verantwoording

Voor deze verkenning is een trapsgewijze aanpak gehanteerd. Op basis van de door de gemeente Den Haag geleverde demografische gegevens per groep (aantallen, leeftijd, burgerlijke stand, spreiding over de stad etc.) hebben gesprekken plaatsgevonden met in totaal 28 vertegenwoordigers van reguliere instanties, zelforganisaties van Zuid-Europeanen en sleutelfiguren. De informatie uit deze gesprekken vormde de basis om, per groep, (informatie)bijeenkomsten te organiseren. Waar vooraf gedacht werd aan thema's zoals taal en belastingen, werd gaande weg duidelijk dat de Zuid-Europese nieuwkomers meer behoefte hadden aan uitleg en informatie *in het algemeen* waarbij de eigen taal als essentieel instrument werd beschouwd. Daarnaast was het spectrum van de vragen zo groot dat er uiteindelijk gekozen is voor een basis presentatie over werken en wonen in Nederland met daarna ruimte voor het stellen van algemene en/of individuele vragen. De bijeenkomsten waren bedoeld om aan de hand van de gestelde vragen meer inzicht te verkrijgen in de leefsituatie en knelpunten van Zuid-Europese nieuwkomers en om de verzamelde informatie en aannames te toetsen. Aan de deelnemers werd gevraagd om (anonieme) vragenlijst in te vullen. Deze vragenlijsten zijn daarnaast via de sociale media verspreid onder de doelgroep.

Om de bijeenkomsten onder de aandacht te brengen van zoveel mogelijk Zuid-Europese migranten zijn naast instanties, zelforganisaties en sleutelfiguren, ook sociale media ingezet.

De uitkomsten en beweringen in deze verkenning zijn gebaseerd op:

- 28 gesprekken met instanties, organisaties van migranten en sleutelfiguren.
- 3 bijeenkomsten met in totaal 110 recent aangekomen migranten.
- 105 (digitaal) ingevulde vragenlijsten.

Overzicht verkenning Zuid-Europese migranten in Den Haag

Herkomst	Organisaties & sleutelfiguren	Deelnemers bijeenkomsten	(Digitaal) ingevulde vragenlijsten
Griekenland	7	80 (allemaal recent aangekomen)	44
Italië	5	Uitgesteld	6
Portugal	6	40 (waarvan 15 recent aangekomen)	25
Spanje	3	20 (waarvan 15 recent aangekomen)	30

De genoemde percentages in deze rapportage zijn gebaseerd op de door respondenten afkomstig uit Griekenland, Portugal en Spanje ingevulde vragenlijsten (n=99) van de migranten die Den Haag als woonplaats hebben aangegeven. De ingevulde vragenlijsten zijn deels digitaal en deels tijdens de bijeenkomsten verzameld. Door het gebruiken van meerdere kanalen (bijeenkomsten, email attendering, social media) hebben we geprobeerd om de representativiteit te waarborgen. Bij de bijeenkomsten voor de Spanjaarden en Portugezen was een gemêleerde groep migranten aanwezig, terwijl bij de Griekse bijeenkomst een vrij homogeen gezelschap aanwezig was. De totale groep Griekse migranten die een vragenlijst heeft ingevuld en waarop onze analyse gebaseerd is, heeft een veel diverser karakter dan de groep bij de bijeenkomst.

Over de Italiaanse migranten zijn geen percentages genoemd gezien het geringe aantal ingevulde vragenlijsten. De uitspraken in deze verkenning over de Italiaanse migranten zijn gebaseerd op de gevoerde gesprekken. In hun geval is naar voren gekomen dat specifieke vragen met betrekking tot werk (solliciteren, arbeidsrecht) leefden. De overgrote meerderheid van de Italiaanse migranten in Den Haag lijkt uit hoogopgeleide mensen te bestaan die bij een internationale organisatie of groot bedrijf uit de zakelijke dienstverlening werken. Het gezamenlijk opzetten van een activiteit die voldoet aan de wensen en behoeften van de groep Italiaanse migranten heeft meer tijd gekost dan verwacht. Daardoor valt deze activiteit buiten de tijdsspanne van deze verkenning.

Op de bijeenkomst met de Spanjaarden die bij de Spaanse vereniging Den Haag plaatsvond, waren vooral jonge migranten (evenveel vrouwen als mannen) aanwezig die kort (<2 jaar) geleden naar Nederland waren gekomen. De meesten hadden een hoge opleiding gevolgd en de rest had een MBO+ niveau. Naast enkele lassers en verpleegkundigen waren ICT specialisten en logopedisten aanwezig. De lassers en verpleegkundigen waren in Spanje geworven.

De Portugezen die aanwezig waren op de bijeenkomst bij de Portugese vereniging, hadden een lager opleidingsniveau (meesten MBO+) en waren gemiddeld iets langer in Den Haag aanwezig dan de Spanjaarden. Twee van de drie waren mannen. Velen waren werkzaam op tijdelijke basis of via uitzendbureaus. Niet iedereen had op dat moment werk. Hun vragen hadden vaak betrekking op arbeidsrechtelijke vraagstukken.

Voor de Griekse groep is gekozen om voorlichting te geven bij de “Cultuur en solidariteitsvereniging West Thracië”. Dit is een vereniging van Griekse moslims die sinds 2006 functioneert en in 2009 officieel is opgericht. Ze heeft ongeveer 200 leden maar haar bereik is

veel groter. De vereniging heeft alleen contact gehad met de wijkagent en geen andere (gemeentelijke) instantie. De behoefte aan informatie was heel groot. Alle aanwezigen waren mannen die recent (<5 jaar) in Nederland waren aangekomen. Velen hadden alleen basisonderwijs gevolgd en de overigen hadden maximaal voortgezet onderwijs genoten. Ze doen meestal ongekwalificeerd werk, al dan niet via een uitzendbureau. Velen zijn werkzaam als zelfstandigen zonder personeel. Hun kennis van het Nederlands of andere vreemde talen is beperkt tot zeer beperkt. Daardoor zijn ze aangewezen op tussenpersonen die tegen betaling alle contacten en communicatie met de “buitenwereld” regelen. Hun vragen hadden betrekking op allerlei onderwerpen (werk, huisvesting, je rechten als EU-migrant, onderwijs, (sociale) voorzieningen, belastingen, leren van Nederlands). Hun nadrukkelijke wens was om meer voorlichting te krijgen.

Demografie

Omvang van de groep recent aangekomen migranten uit Zuid-Europa

*“Op 1-1-2013 staan 5.962 migranten uit Griekenland, Italië, Portugal en Spanje geregistreerd in de GBA van Den Haag. Dit aantal is een ondergrens, want het betreft alleen de migranten die staan geregistreerd bij de Haagse GBA.”*¹ In bovenstaand citaat uit de monitor EU-arbeidsmigranten van de gemeente Den Haag wordt al aangegeven dat het aantal migranten uit Zuid-Europa waarschijnlijk hoger ligt dan dit aantal van 5.962 geregistreerde Zuid-Europeanen.

Op basis van de verzamelde gegevens en informatie gaan wij er van uit dat op zijn minst 1 op de 3 Zuid-Europeanen die in Den Haag wonen niet in de gemeentelijke basisadministratie (GBA) ingeschreven is. Dit percentage is gebaseerd op de reacties tijdens de bijeenkomsten en de antwoorden op de (digitale) vragenlijsten. Hiermee zou het aantal Zuid-Europeanen in Den Haag niet rond de 6.000 maar eerder rond de 9.000 liggen.

Tijdens de bijeenkomsten en de verschillende gesprekken met sleutelfiguren is echter het beeld ontstaan dat een nog groter percentage niet in de GBA voorkomt. We onderscheiden meerdere groepen die zich om diverse redenen niet inschrijven. Zo is er een groep migranten (al dan niet tijdelijk of pendelend) die via-via in Den Haag terecht is gekomen om laaggeschoold werk te verrichten. De duur van het verblijf en hun intenties voor de toekomst zijn ongewis. Hun primaire doel is voldoende inkomen te genereren om zichzelf en hun familie te kunnen onderhouden. Zij stellen weinig eisen aan de huisvesting en hebben weinig contact met de Nederlandse samenleving en overheidsinstanties. Het lijkt erop dat deze mensen zich uit onwetendheid of uit noodzaak niet in de GBA inschrijven. Soms verblijven zij (met meerdere personen) in een huis dat ze van de huisbaas niet als officieel woonadres mogen doorgeven. Anderen beschouwen hun verblijf als tijdelijk ook al wonen ze het grootste deel van het jaar in Den Haag. Sommigen van hen kunnen de financiële gevolgen van inschrijving (gemeentelijke belastingen, zorgverzekering) niet dragen.

Een andere reden om aan te nemen dat een hogere percentage niet in de gemeentelijke administratie voorkomt, heeft te maken met de grote diversiteit binnen de afzonderlijke nationaliteitsgroepen. De benadering door de gemeente Den Haag, op basis van nationaliteit, is zeer begrijpelijk maar de realiteit blijkt anders te zijn. Ongeveer 1 op de 5 Zuid-Europeanen die naar Nederland komt is namelijk niet in het land van herkomst geboren.

---

¹ Alle cursieve teksten komen uit de Monitor EU-arbeidsmigranten, gemeente Den Haag (juni 2013)

Migratie naar land van herkomst & geboorteland

Herkomst	Immigratie totaal	Geboren in land van herkomst (als % van totaal)	Geboren in Nederland (als % van totaal)	Geboren in een ander land (als % van totaal)
Griekenland	3916	2869 (73%)	282 (7%)	765 (20%)
Italië	4085	2953 (72%)	382 (9%)	750 (18%)
Portugal	2703	1894 (70%)	279 (10%)	530 (20%)
Spanje	7526	3747 (50%)	1748 (23%)	2031 (27%)

Bron CBS 2013, bewerking Lize

Zo komen bijvoorbeeld migranten uit Latijns-Amerika met de Spaanse nationaliteit en migranten uit voormalige Portugese kolonies in Afrika met de Portugese nationaliteit Nederland binnen.

Het bezitten van een Spaans of Portugees paspoort betekent echter nog niet dat deze mensen een sterke binding met Spanje resp. Portugal hebben. Ze identificeren en groeperen zich op basis van hun oorspronkelijke nationaliteit en zijn daarom niet goed via de lokale migranten organisaties te bereiken. We veronderstellen op grond van de gesprekken die we hebben gevoerd dat zij, gezien hun achtergrond en migratiegeschiedenis, voor de lager betaalde banen naar Den Haag komen en dat zij zich om dezelfde reden als de hiervoor genoemde groep niet in de GBA inschrijven.

Tot slot is er een groep veelal jongere en hoger opgeleide migranten die nog niet weten of en hoe lang ze hier gaan blijven. Ze komen naar Nederland via vrienden, maar ook via detacherings- of bemiddelingsbureaus, omdat ze verwachten hier meer perspectief op werk te hebben. Zij schrijven zich niet in bij de GBA, soms omdat het niet mag van het bureau dat voor hen de huisvesting regelt, soms omdat ze inschatten dat ze niet lang zullen blijven en soms omdat ze berekenen dat ze goedkoper uit zijn als zij niet in de GBA ingeschreven zijn.

Onze aanname is dat de meerderheid van de bovengenoemde groepen niet ingeschreven staat in de GBA. Op basis van deze aanname kunnen we zeggen dat het waarschijnlijker is dat het percentage Zuid-Europeanen dat niet bij de gemeente Den Haag geregistreerd is, eerder rond de 50% dan rond de 33% zal zijn. Dit zou betekenen dat naar schatting rond de 12.000 Zuid-Europeanen in Den Haag verblijven in plaats van de 6.000 die in de GBA voorkomen.

Zuid-Europeanen in Den Haag in 2013

Herkomst	Op basis van nationaliteit/DE GBA, gemeente Den Haag	Schatting stichting Lize
Griekenland	1555	3110
Italië	1513	3026
Portugal	1388	2776
Spanje	1506	3012
Totaal	5962	11924

Bron: GBA, kolom 1 OS&P , kolom 2 bewerking Lize

* Personen met een dubbele nationaliteit zijn niet meegeteld.

In de monitor EU arbeidsmigranten uit Zuid-Europa van de gemeente Den Haag is gekozen om nationaliteit als selectiecriteria te hanteren. De volgende toelichting wordt daarbij gegeven: *“Voor de telling van het aantal Zuid-Europese migranten in Den Haag is gekozen voor een selectie uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA) op basis van nationaliteit. Bij een keuze voor etniciteit tellen ook de migranten van het eerste uur mee die zich (diep) in de vorige eeuw in Nederland hebben gevestigd én hun opvolgende generaties (klein) kinderen die hier zijn geboren.”* De veronderstelling hierbij is dat migranten die al geruime tijd in Nederland wonen niet meer hun oorspronkelijk nationaliteit zouden hebben. Ook wordt er aangenomen dat op basis van etniciteit² de groep Zuid-Europeanen in Den Haag groter zou zijn dan op basis van nationaliteit. Dat het ingewikkelder is dan hierboven verondersteld werd, blijkt al in het geval van de Griekse migranten. Er zijn namelijk aanzienlijk meer mensen met een Griekse nationaliteit in Den Haag dan mensen met een Griekse etniciteit terwijl het omgekeerde verondersteld wordt. Dit komt bijvoorbeeld omdat in Nederland geboren kinderen uit de derde generatie de Griekse nationaliteit behouden.

² ‘Zelf of tenminste een van de ouders geboren in het buitenland’, Etniciteit definitie CBS.

Tabel 1. Zuid Europeanen naar nationaliteit, dubbele nationaliteit en CBS etniciteit 2013*

	nationaliteit	Dubbele nationaliteit	eticiteit
Griekenland	1555	254	1412
Italië	1513	869	2260
Portugal	1388	267	1921
Spanje	1506	448	1886
Totaal	5962	1838	7479

* Nationaliteit=alleen personen met een enkele nationaliteit
 Dubbele nationaliteit=alleen personen met een dubbele nationaliteit
 Etniciteit=eticiteit volgens CBS

Bron: monitor EU arbeidsmigranten uit Zuid-Europa, OS&P gemeente Den Haag 2013

Om meer betrouwbare gegevens te kunnen genereren willen wij er voor pleiten om voor de verschillende rapportages niet nationaliteit of etniciteit als criterium te nemen maar de duur van het verblijf als basis te gebruiken. Naar onze mening wordt dan pas de omvang van de recente migratie goed zichtbaar. Ter illustratie: van alle Zuid-Europeanen die niet in Nederland zijn geboren verblijft meer dan 40% korter dan 5 jaar in Nederland. Bijna driekwart van deze groep is tussen de 18 en 40 jaar oud. Bekeken vanuit dit perspectief kunnen we de omvang en de karakteristieken van de recente migratie beter monitoren en begrijpen.

1e generatie naar verblijfsduur in Nederland, 1 januari 2012

Herkomst	Verblijfsduur in Nederland	Totaal alle leeftijden	18-40 jaar	18-40 verblijfsduur < 5 jaar
Griekenland	0 tot 5 jaar	5049	3832	75,90%
Italië	0 tot 5 jaar	7357	5591	76,00%
Portugal	0 tot 5 jaar	5854	3840	65,60%
Spanje	0 tot 5 jaar	7195	5082	70,63%

Bron CBS, bewerking Lize

Maar ook met nationaliteit als criterium, wordt de omvang van de recente migratie van Zuid-Europeanen duidelijk zichtbaar. *“Bijna een kwart van alle Zuid-Europeanen (1.382 personen) verblijft al 10 jaar of langer in Den Haag.”*

Tabel 2.11. % Verblijfsduur (in jaren) van Zuid Europeanen in Nederland per nationaliteit 2013

	< 1 jr	1 jr	2 jr	3 jr	4 jr	5 jr	6-10 jr	> 10 jr	Totaal
Griekenland	32%	18%	11%	13%	8%	4%	10%	5%	100%
Italië	16%	12%	9%	7%	6%	4%	12%	34%	100%
Portugal	16%	9%	8%	6%	7%	6%	14%	35%	100%
Spanje	24%	16%	13%	7%	6%	4%	10%	20%	100%
Totaal	22%	14%	10%	8%	7%	4%	11%	23%	100%

Bron: GBA, bewerking OS&P

Bron: monitor EU arbeidsmigranten uit Zuid-Europa, OS&P gemeente Den Haag 2013

Dit betekent dat meer dan 75% procent van de Zuid-Europeanen die in Den Haag is geregistreerd, korter dan 10 en in 66% van de gevallen zelfs korter dan 5 jaar in Nederland woont. Rekening houdend met enkele karakteristieken van de groep, zoals hun beperkte kennis van de Nederlandse taal, de genoemde afhankelijkheid van tussenpersonen voor werk en huisvesting en het wegvallen van specifieke steunorganisaties voor migranten, kunnen we concluderen dat het merendeel van de Zuid-Europeanen in Den Haag op zichzelf is aangewezen.

Verwachte stijging

In de monitor EU arbeidsmigranten van de gemeente Den Haag van juni 2013 wordt een schatting gemaakt van de verwachte toename van het aantal Zuid-Europese migranten tot 2020. Deze schatting is gebaseerd op de reële gegevens tussen 2008-2013 en de berekening van een gemiddeld jaarlijks migratiesaldo van Zuid-Europeanen. De voorzichtige schatting van de gemeente Den Haag is dat het aantal Zuid-Europeanen in de stad zou kunnen groeien naar ongeveer 9000 in 2020. Wij zien reden om deze aannames en de bijbehorende stijging te betwijfelen. De wereldwijde financiële crisis is in 2008 begonnen. Het is aannemelijk dat de migratie uit het zuiden van Europa niet direct op gang is gekomen. Het is, naar onze mening, realistischer om een schatting te baseren op de migratiegegevens van de meer recente jaren. Dan zien we een stijging van het aantal Zuid-Europeanen in Den Haag van 24% tussen 2011- 2013. Daarbij vinden wij het aannemelijk dat de situatie in de landen van herkomst niet binnen aanzienlijke tijd zal verbeteren en dat de waargenomen trend van de laatste twee jaar structureel gaat worden. De meest recente cijfers³ laten zien dat de groep Zuid-Europeanen met meer dan duizend mensen is toegenomen in het jaar 2013. Als de jaarlijkse groei niet verder zal stijgen en tussen de 800-1000 personen per jaar blijft, dan zullen in 2020 officieel iets meer dan 16.000 Zuid-Europeanen in Den Haag wonen.

³ GBA gegevens gemeente Den Haag per 1-1-2014

Leefsituatie

Huisvesting

De problemen met huisvesting die bekend zijn van de studies naar migranten uit Midden- en Oost-Europa gelden ook voor de migranten uit Zuid-Europa, blijkt uit zowel de gevoerde gesprekken als uit de ingevulde vragenlijsten. Allereerst de beperkte huisvestingsmogelijkheden in Nederland en in Den Haag in het bijzonder. Uit deze verkenning blijkt dat 50% van de Zuid-Europese migranten in Den Haag niet over een zelfstandige woning beschikt. Dit kan voor een deel verklaard worden door de aanwezigheid van veel jonge mensen en tijdelijke arbeidsmigranten, maar het blijft een zeer hoog percentage.

Zuid-Europeanen in Den Haag, kenmerken leefsituatie

Herkomst	Geen zelfstandige woning	Met partner/gezin naar Den Haag	Problemen met huisvesting
Griekenland	46%	54%	46%
Portugal	56%	36%	41%
Spanje	48%	26%	26%
Totaal totalen zijn gewogen	50%	45%	41%

Bron: vragenlijst stichting Lize

Huisvesting wordt als probleem genoemd door iets meer dan 40% van de respondenten. De onzekere en vaak ook slechte huisvesting is waarschijnlijk ook de reden dat de meerderheid van deze migranten, ondanks de korte duur van hun verblijf, al één of meerdere keren verhuisd is.

Veel migranten komen via het informele circuit aan huisvesting. Een vaak genoemd bijkomend probleem is dat ze zich van de huisbaas niet op dit adres mogen inschrijven. Om toch gebruik te kunnen maken van voorzieningen (zoals bijv. zorgtoeslag) vallen ze terug op (de levendige handel in) “inschrijfadressen” waarvoor ze aanzienlijke bedragen moeten betalen.

Het dilemma tussen wat de overheid schrijvende gevallen van huisvesting noemt en wat de migranten zelf aan eisen stellen doet zich voor, maar anders dan bij migranten uit Midden- en Oost-Europa. De directe koppeling tussen werk en huisvesting (“werkloos is dakloos”) komt bij Zuid-Europese migranten wel voor, maar niet in grote mate. Dit komt waarschijnlijk omdat

weinig migranten (ongeveer 15% van onze respondenten) via een uitzendbureau of tussenpersoon naar Nederland zijn gekomen. Voor de groepen Zuid-Europeanen die in het land van herkomst zijn geworven (verplegers, technici etc.) krijgen we de indruk dat de huisvesting redelijk goed geregeld is.

Familie, kinderen en vrienden

Ongeveer 60% van de recent aangekomen migranten had familie of vrienden in Nederland. Meer dan de helft heeft werk gevonden via vrienden en familie. Het overgrote deel richt zich tot de partner, familie of vrienden als er vragen zijn. Hiermee wordt onderstreept hoe belangrijk het informele netwerk van familie en vrienden voor deze migranten is.

Het percentage migranten uit Zuid-Europa dat samen met hun partner naar Nederland komt bedraagt 45%. Meer dan de helft van de partners werkt ook (53%).

Zuid-Europeanen in Den Haag, kenmerken werk I

Herkomst	Werk gevonden via detachings- of uitzendbureau	Werk gevonden via vrienden/bekenden	Partner (indien in NL aanwezig) werkt ook
Griekenland	17%	53%	35%
Portugal	14%	57%	61%
Spanje	4%	8%	69%
Totaal totalen zijn gewogen	15%	52%	53%

Bron: vragenlijst stichting Lize

Voor zover zij kinderen hebben, zijn deze in bijna de helft (46%) van de gevallen achtergebleven in het land van herkomst. Dit blijkt ook uit de zeer lage percentages van kinderen die in Nederland verblijven in de leerplichtige leeftijd (onder de 10%). Uitzondering hierop vormen de Portugezen waarvan 1 op de 3 kinderen wel hier op school zit en wat erop duidt dat de vestigingsmigratie bij de Portugezen op gang is gekomen.

Taal

Het leren van het Nederlands achten de meeste migranten zeer belangrijk. 86% van de respondenten noemt de lessen Nederlands als faciliteit van de gemeente waar ze gebruik van hebben gemaakt. Hiermee is dit de meest gebruikte faciliteit.

Ongeveer een kwart van de migranten kan zich redden in het Nederlands en meer dan de helft in het Engels. Ook op het werk wordt naast het Engels (66%) vaak Nederlands gesproken (48%).

Desondanks wordt 85% van de Zuid-Europeanen door hun beheersing van het Nederlands beperkt in het dagelijks functioneren. Opvallend hierbij is dat dit geldt voor alle migranten ongeacht hun opleidingsniveau of migratiemotief.

Zuid-Europeanen in Den Haag, kenmerken taal

Herkomst	Lessen Nederlands via de gemeente	Gebruikt Engels/Nederlands op het werk	Kan dagelijkse zaken regelen in het Engels /Nederlands	Nederlands als beperking in het dagelijks leven
Griekenland	78%	55% / 49%	48% / 23%	76%
Portugal	90%	74% / 52%	64% / 28%	87%
Spanje	89%	69% / 42%	59% / 19%	94%
Totaal totalen zijn gewogen	86%	66% / 48%	57% / 24%	85%

Bron: vragenlijst stichting Lize

De Zuid-Europese migranten zouden graag meer mogelijkheden willen hebben om Nederlandse taallessen te volgen, alsook lessen op een hoger niveau, intensiever en meer maatwerk. Het gemeentelijke aanbod 'Taal in de buurt' wordt beschouwd als een goed begin, maar zeker niet als een toereikend aanbod. Vooral de hoger opgeleide migranten willen graag intensiever en beter Nederlands leren, maar lopen tegen praktische en/of financiële beperkingen aan: het aanbod is beperkt (en dus snel vol), cursussen voldoen niet aan hun verwachtingen en doelstellingen, en ze hebben vaak meerdere cursussen moeten volgen zonder het beoogd niveau te kunnen halen of een hoge prijs betaald voor de "betere" cursussen.

Werk

Bijna de helft van de migranten die de (digitale) vragenlijst heeft ingevuld geeft aan een tijdelijk contract te hebben. Daarnaast werkt 1 op de 4 als zelfstandige en heeft bijna een derde een vast contract. We veronderstellen dat de groep met de vaste contracten in de meeste gevallen werkzaam is bij een internationale organisatie of een multinational. Deze aanname is mede gebaseerd op het feit dat 1 op de 3 respondenten aangeeft bij een dergelijk bedrijf werkzaam te zijn. Van alle respondenten geeft ongeveer de helft aan onder hun opleidingsniveau te werken. Dit zou een mogelijke verklaring kunnen voor het hoge percentage (61%) migranten dat aangeeft niet (geheel) tevreden te zijn met hun werk(omstandigheden).

Zuid-Europeanen in Den Haag, kenmerken werk II

Herkomst	Arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd / onbepaalde tijd	Zelfstandigen (zonder personeel)	Werkzaam bij een internationale organisatie of multinational	Werkt onder zijn opleidingsniveau	(Deels) ontevreden met werk (omstandigheden)
Griekenland	43% / 25%	32%	19%	52%	64%
Portugal	38% / 43%	14%	40%	48%	65%
Spanje	57% / 24%	19%	40%	44%	54%
Totaal totalen zijn gewogen	48% / 31%	26%	34%	48%	61%

Bron: vragenlijst stichting Lize

De antwoorden op de vraag wat ze aan die werkomstandigheden zouden willen veranderen, zijn verschillend. Deze variëren van het uitbetalen van achterstallig loon tot betere carrière mogelijkheden. Maar ook de lange werkdagen of een onzekere toekomst als freelancer/zelfstandige zonder personeel (ZZP'er) worden genoemd. De aanwezigheid van een grote groep ZZP'ers was verrassend. Voor de wat lagere functies is dit een fenomeen van de laatste jaren waarmee werkgevers verschillende verplichtingen kunnen ontlopen. Voor veel migranten lijkt dit ook aantrekkelijk omdat ze veronderstellen op deze manier meer geld over te houden. Het besef begint te komen dat hier ook nadelen aan zitten. De groep ZZP'ers bestaat niet alleen uit laagopgeleiden. Ook veel jonge mensen met een goede opleiding beginnen voor

zichzelf omdat ze geen (goede) baan kunnen vinden, maar vaak ook omdat ze denken dat ze zelf beter hun kennis en kunde kunnen inzetten. Veel van deze jonge ZZP'ers verkijken zich echter op de hoeveelheid regelwerk die hierbij komt kijken en de beperkte mogelijkheden om informatie te vinden omtrent het starten van eigen bedrijf, in andere talen dan het Nederlands.

Niet welkom voelen

Het gevoel dat bij veel migranten leeft is er een van onbegrip en onwil om ze te helpen. Dat dit ook gebeurt door (semi-)overheid organisaties en dat in enkele gevallen zelfs de dienstverlening werd geweigerd omdat de vraagsteller het Nederlands niet beheerst, heeft ons zeer verbaasd. Dit tezamen met de hoge drempels die commerciële bedrijven opwerpen om gebruik te kunnen maken van hun dienstverlening of producten wekt groot onbegrip en frustratie bij recent aangekomen migranten. Het openen van een bankrekening en het afsluiten van een telefoonabonnement zijn een paar voorbeelden waar het mis gaat. Naast een paspoort en een BSN nummer wordt bij het openen van een bankrekening om een uittreksel uit de bevolkingsregister gevraagd. Voor een telefoonabonnement is zelfs een bewijs van rechtmatig verblijf van de IND nodig. Dit terwijl die documenten niet altijd voor handen zijn, er eigenlijk niet om gevraagd dient te worden en de inschrijving bij de IND vanaf begin 2014 zelfs afgeschaft is. Dat er bij de implementatie van regelgeving door (non-)profit organisaties enige vertraging kan optreden is begrijpelijk, maar de indruk bestaat dat we hier met een praktijk te maken hebben die veel weerbarstiger is. Dat er in sommige gevallen verondersteld wordt dat recent aangekomen migranten heel snel in het Nederlands al hun zaken kunnen regelen is, voor de overgrote meerderheid van de respondenten uit onze verkenning, niet realistisch gebleken.

Naast moeite met het regelen van praktische zaken ervaren veel Zuid-Europese migranten weerstand bij de lokale bevolking. Dit niet alleen op straat maar ook op het werk.

Bovenstaande wordt bijvoorbeeld duidelijk uit de antwoorden op de vraag of ze onheus zijn bejegend, ongelijk behandeld of gediscrimineerd. Meer dan 50% van de migranten die de vragenlijst hebben ingevuld, zegt dat dit het geval is! “Lowest salary than Dutch colleagues”, “Certain colleagues from Northern European countries are simply racists.”, “Xenophobia and racism” zijn een paar van de toelichtende uitspraken.

Belangrijkste bevindingen

- Minimaal 1 op de 3 van de Zuid-Europese nieuwkomers schrijft zich niet in bij de GBA en is daardoor niet zichtbaar in de officiële cijfers. Rekening houdend met andere kenmerken van de groep ligt het percentage Zuid-Europese migranten dat niet ingeschreven is bij de gemeente waarschijnlijk echter rond de 50%.
- Meer dan de helft is hoogopgeleid (HBO/WO), maar 1 op de 5 heeft maar alleen basisschool gevolgd.
- Ze komen op eigen initiatief of via vrienden en familie en nauwelijks via bemiddelings- of uitzendbureaus
- De problemen met huisvesting zijn groot. Meer dan 50% geeft aan geen zelfstandige woning te hebben. Dit ongeacht opleidingsniveau, hebben van een baan en hoogte van het inkomen.
- Het overgrote deel van deze migranten doet een beroep op het informele netwerk voor het vinden van werk en huisvesting, het beantwoorden van vragen en het oplossen van problemen. Elementaire zaken zoals het lezen van een brief, het invullen van een formulier of het vertalen tijdens een afspraak worden vaak door derden (al dan niet tegen betaling) gedaan.
- Ongeveer 33% geeft aan geen zorgverzekering te hebben.
- Bijna de helft zegt onheus bejegend te zijn of zich gediscrimineerd te voelen.
- Terwijl een grote meerderheid lessen Nederlands heeft gevolgd, al dan niet door de gemeente gefinancierd, ervaart meer dan 85% de Nederlandse taal als een barrière en wil deze graag beter leren.
- Meer dan 50% van de respondenten zegt in Nederland/Den Haag te willen blijven en de helft daarvan voor 5 jaar of meer.
- Zuid-Europese migranten zijn zich redelijk bewust van de algemene regels en voorzieningen in Nederland, maar hebben een grote behoefte aan informatie. Het ontbreekt hen aan betrouwbare bronnen en specifieke kennis; informele bronnen en sociale media fungeren als belangrijke informatiebron. Deze informatie is echter niet altijd juist en actueel.

Samenvatting

Profiel Zuid-Europese migranten in Den Haag, hun behoeften & knelpunten

De aanwezigheid van veel internationale organisaties en tegelijk veel werkgelegenheid in de tuinbouw (Westland) maken dat de groep Zuid-Europeanen, die in de gemeente Den Haag woonachtig is, gesplitst kan worden in zeer hoog- of zeer laagopgeleid. Door de afwezigheid van een grote universiteit is het aantal studenten uit Zuid-Europa in Den Haag relatief laag.

Veel migranten komen als seizoensarbeiders voor een deel van het jaar naar Den Haag. Hun doel is zo veel mogelijk verdienen in de tijd dat ze hier verblijven. Daarom maken ze lange werkdagen en zijn ze eerder geneigd om genoeg te nemen met minder gunstige arbeidsvoorwaarden, huisvesting en voorzieningen.

Daarnaast is er een groot deel dat vaak met partner maar voorlopig zonder kinderen naar Nederland is gekomen en hier een bestaan probeert op te bouwen. Deze groep wil graag de taal leren en z.s.m. deelnemen aan de Nederlandse samenleving. Voor beide groepen geldt dat ze in de meeste gevallen via-via in Nederland terecht zijn gekomen en dat ze op het informele circuit aangewezen zijn voor werk, huisvesting en andere regelzaken.

De groep Zuid-Europeanen die in Den Haag bij een internationaal bedrijf of een multinational werkt, is bijna een derde van de hele populatie Zuid-Europese migranten. Het is aannemelijk dat deze mensen minder problemen ervaren omdat hun werkgever de verantwoordelijkheid draagt voor het regelen van een aantal zaken zoals huisvesting en inschrijvingen. Naast de werknemers van een internationaal bedrijf of organisatie komen er veel goed opgeleide migranten naar Nederland op contract- of projectbasis en via internationale detacheringsconstructies. Dat maakt hun arbeidsrechtelijke positie niet altijd even sterk waardoor ze een speelbal worden van wisselende arbeidsmarkt omstandigheden.

Zuid-Europese migranten zijn jong (ongeveer 70% is jonger dan 40 jaar). Bij de Grieken en de Spanjaarden is zelfs de helft onder de 30 jaar. Meer dan de helft heeft een studie op HBO of universitair niveau gevolgd. Van alle Zuid-Europese migranten zegt een grote meerderheid (57%) de intentie te hebben om te blijven en vaak (33%) voor langer dan 5 jaar.⁴

---

⁴ Deze gegevens zijn gebaseerd op de (digitaal) ingevulde vragenlijsten van Lize.

Samenvattend kan worden gesteld dat Zuid -Europese migranten in Den Haag:

- vooral voor werk en in mindere mate voor studie zijn gekomen;
- vooral via kennissen, vrienden en familie zijn gekomen;
- in meerderheid jong en hoogopgeleid zijn;
- de intentie hebben om zich voor langere tijd in Nederland te vestigen.

Op basis van de gesprekken met organisaties en sleutelfiguren, de bijeenkomsten en de vragenlijsten kan het volgende beeld geschetst worden van de nieuwe Zuid-Europeanen in Den Haag.

De Spanjaarden zijn jong (86%⁵ <40 jaar) en hoogopgeleid (60% HBO/WO). Ze komen alleen naar Nederland (74%), zonder perspectief op werk (63%) en als ze werk vinden dan is dat op eigen kracht (88%). Hun migratie is zeer recent (66% <2 jaar in Nederland) en met vragen wenden zij zich grotendeels tot vrienden (84%). Haast iedereen (94%) ervaart de Nederlandse taal als een barrière maar ze hebben het minst last van ongelijke behandeling (68% zegt geen ongelijke behandeling te ervaren).

De Portugezen lijken hun weg gevonden te hebben in Nederland. Door de wat langere (recente) migratie geschiedenis is een groot deel van de groep erin geslaagd om hier een bestaan op te bouwen. De meesten (92%) zijn ingeschreven in de GBA, hebben contact met gemeentelijke instanties (64%) en maken gebruik van voorzieningen (62% huurtoeslag). Ze hadden perspectief op werk (80%) toen ze naar Nederland kwamen en velen (43%) hebben al een arbeidscontract voor onbepaalde tijd. Ze zijn van plan om te blijven (64%) en een groot deel woont hier al met partner (68%). Als ze kinderen hebben dan zijn deze in de meeste gevallen (65%) overgekomen. Terwijl de migratie van een grote groep Portugezen gereguleerd lijkt, blijven ze de Nederlandse taal als barrière ervaren (87%). Daarnaast is er een groep migranten uit Portugal die voor tijdelijk werk naar Nederland komt en waarvan we signaleren dat hun werk- en leefomstandigheden vaak niet goed en soms schrijnend zijn.

Griekse migranten komen vaak met partner (54%) naar Nederland, deze partner werkt meestal niet (66%). Bijna een kwart (23%) heeft alleen basisonderwijs gevolgd en de meerderheid heeft weinig werkervaring (56% <5 jaar werkervaring). Bijna 1 op de 3 (32%) werkt als zelfstandige zonder personeel. Een groot deel (40%) van de groep kan zijn dagelijkse zaken noch in het Nederlands noch in het Engels regelen.

---

⁵ De percentages in deze paragraaf refereren alleen aan de respondenten van de vragenlijsten

De behoefte aan meer mogelijkheden om beter Nederlands te leren is bij de Zuid-Europeanen groot. Ook de behoefte aan meer en betere informatievoorziening, indien mogelijk in de eigen taal, is duidelijk naar voren gekomen bij zowel laag- als hoogopgeleiden. In het bijzonder informatie over rechten en plichten met betrekking tot werk, het starten van een eigen bedrijf of een bestaan als zelfstandige.

Het in beperkte mate ingeschreven staan bij GBA en het vaak niet in het bezit zijn van een zorgverzekering zijn duidelijke en urgente knelpunten. Geen gebruik kunnen maken van bepaalde voorzieningen valt misschien nog te overzien, maar het ontbreken van een zorgverzekering is zorgwekkend.

Veel respondenten ervaren een negatieve houding ten opzichte van migranten. Dit kan op termijn gevolgen hebben voor het imago van Nederland en van Den Haag als internationale stad. Daarmee zou de aantrekkelijkheid van de stad en de bereidheid om bij een van de grote organisaties te werken, kunnen verminderen. De gevolgen hiervan zijn reeds merkbaar: een deel van de jonge, talentvolle Zuid-Europeanen die (deels) in Nederland zijn opgeleid trekt nu al weg naar andere West-Europese landen.

Aanbevelingen

- Informatie over 'wonen en werken in Nederland' in meerdere talen beschikbaar stellen.
De (reeds beschikbare) informatie in de eigen taal van de landelijke overheid en andere instanties, bereikt nauwelijks de doelgroep. We pleiten ervoor om de verschillende contactmomenten tussen gemeente en Europese migranten te benutten om op deze informatie te attenderen en deze actief te verspreiden. Het bereik en de effectiviteit van de informatievoorziening kan aanzienlijk verhoogd worden door gebruik te maken van de digitale netwerken en sociale media van de migranten. Hiervan zullen recent aangekomen Europese migranten veel profijt hebben en er zijn nauwelijks kosten aan verbonden.
- Mogelijkheden om Nederlands te leren vergroten en deze informatie beter verspreiden.
De recent aangekomen migranten uit Zuid-Europa willen graag en snel de Nederlandse taal leren. Gezien de grote behoefte is onze aanbeveling om het aanbod via de ROC's te vergroten. Voor lager geschoolde migranten is het aanbod van vervolgcursussen (beroepsgericht en deels onder werktijd) in overleg en samenwerking met de werkgevers een betere optie.
In hun zoektocht naar geschikte cursussen Nederlands zouden Zuid-Europeanen geholpen zijn met een uitgebreid overzicht van de verschillende mogelijkheden. De nu beschikbare informatie op de website van de gemeente is voor het begin toereikend maar voldoet niet aan de behoefte van de migranten. Aanvullingen met verwijzingen naar cursussen van non-profit organisaties en commerciële instellingen en de bijbehorende informatie met betrekking tot niveaus en kwaliteit zijn nodig om de migranten goed op weg te helpen.
- The Hague International Centre open stellen voor EU migranten.
Een groot deel van de Zuid-Europese (en andere EU) migranten is hoogopgeleid en beheerst het Engels goed. Ook al zijn ze geen expats, dan nog zouden zij heel goed door The International Centre geholpen kunnen worden. Deze in het algemeen jonge mensen zijn ambitieus en willen graag vooruit. Helaas ontbreekt het ze aan kennis van de juiste kanalen om een geschikte baan te vinden of om als zelfstandige de arbeidsmarkt te betreden. Door de faciliteiten van The International Centre uit te breiden met bovengenoemde informatie kunnen deze jonge migranten sneller een bijdrage leveren aan de Haagse economie. Een samenwerking aangaan met de grote werkgevers uit de regio en de Kamer van Koophandel, gericht op het benutten van de talenten van Europese migranten, zou voor alle partijen voordelen kunnen hebben.

➤ Zet jonge vrijwilligers in om de groepen beter te bereiken en te helpen.

De problematiek en behoeften van de Zuid-Europese migranten zijn van een zodanige omvang en aard dat het noodzakelijk is gerichte actie(s) te ondernemen. We zien dat veel jonge migranten hun best doen om anderen te informeren en te helpen. Dit doen ze buiten de reguliere organisaties om en veelal digitaal. Deze (individuele) initiatieven vormen een waardevolle schakel wanneer het gaat om de informatievoorziening (zowel fysiek als digitaal) aan recent aangekomen migranten. Door het werk van deze actieve vrijwilligers te ondersteunen kan hun inzet worden versterkt en verzilverd. Een investering in hun kennis en kunde kan de effectiviteit en het bereik van de informatievoorziening en geboden hulp vergroten. Daarnaast vergroot dit de kwaliteit van de dienstverlening. Het versterken van bestaande initiatieven ligt gezien de omvang van de groep recent aangekomen migranten uit Zuid-Europa meer voor de hand dan het opzetten van een steunpunt per etnische groep of nationaliteit. Omdat deze initiatieven hun eigen manier van werken hebben ontwikkeld en hun eigen kanalen hebben om mensen te bereiken is het niet aan te bevelen om ze te laten aansluiten bij de bestaande informatieloketten.

Slot

De Zuid-Europese migranten willen, zoals iedereen, een normaal leven leiden. Werk en een huis, daar gaat het in het begin om. Het eerste is in Nederland makkelijker te regelen dan het tweede. Via vrienden, kennissen of tussenpersonen vinden ze meestal wel iets, ook al is dat vaak tijdelijk. Maar huisvesting blijft een groot probleem, zelfs al hebben zij geen bijzondere huisvestingsbehoeften of wensen. Het grote tekort aan huizen in Nederland/Den Haag is bekend, maar hopelijk zullen ze profiteren van de initiatieven om (tijdelijke) migranten alternatieve huisvesting te bieden.

In deze verkenning hebben we gezien dat een groot deel van de recent aangekomen migranten uit Zuid-Europa niet in de officiële cijfers voorkomen. Zonder inschrijving in de GBA blijven zij onzichtbaar, niet alleen voor de gemeente Den Haag maar ook voor andere instanties. Het bereiken en overtuigen van deze mensen om zich te registreren is zeer wenselijk, maar zal een langdurig en hardnekkig proces worden. Meer en betere voorlichting, gegeven door partijen die de migranten als betrouwbaar ervaren, zal zeker verbetering opleveren.

Tijd heelt en in het geval van de Zuid-Europese migranten heel snel. Niet eens tien jaar geleden werden de problemen van recent aangekomen Portugese migranten landelijk zichtbaar. Omdat migratie een golfbeweging is, houden sommige van die problemen aan. Dat neemt niet weg dat Portugezen binnen de kortste tijd deel zijn gaan uitmaken van de Haagse samenleving. Met rechten en plichten, zichtbaar en participierend.